

30.10.2012

Kaupungin tytäryhtiön tekemien pääomasijoitusten arvostuksesta

1 Lausuntopyyntö

A:n kaupunki (jäljempänä hakija) on pyytänyt kuntajaoston lausuntoa soveltamastaan menettelystä, jossa pääomasijoitukset elinkeinopalveluja tuottavaan tytäryhteisöön on aktivoitu hakijan taseessa tytäryhteisön tuottamien palvelujen arvoon perustuen. Lausuntopyynnön taustana on, että hakija on joutunut tukemaan tytäryhteisöä toistuvasti pääomasijoituksin ja avustuksin. Yhtiön toiminnan tappiollisuuden vuoksi pääomasijoitusten aktivoinnin arvostusperuste ei näin ollen ole voinut perustua tytäryhtiön tulontuottamiskykyyn eikä pääomasijoitusten todennäköiseen luovutusarvoon.

Hakija perustelee tytäryhtiönsä osakkeiden arvostusta kuntajaoston lausunnolla 86/2008, jonka mukaan kunnan pysyviin vastaaviin merkittyjen osakkeiden arvonalentumista harkittaessa ei oteta yksinomaan huomioon sijoituksen tulevaisuudessa kerryttämää tuloa, vaan myös yhtiön tuottamien palvelujen arvo kunnalle. Tähän perustuen kuntajaosto ei mainitun lausunnon mukaan katsonut kunnan liikuntakeskustytäryhtiön osakkeiden omistusta voitavan katsoa yksinomaan tuloa tuottavana sijoituksena vaan tuotettujen palvelujen arvoon perustuen.

Hakija tiedustelee lisäksi, onko sen menettely tehdessään pääomasijoituksia elinkeinopalveluja tuottavaan tytäryhtiönsä ollut perusteltua. Edelleen hakija kysyy, miten sen tulisi menetellä jatkossa, jos nykyinen menettely ei ole kunnan kirjanpitoa säätelevien määräysten ja suositusten mukainen.

Hakija omistaa elinkeinopalveluja tuottavan tytäryhtiönsä osakepääomasta 99,8 prosenttia. Sen toimialana, osana kaupungin elinkeinopalveluja, on elinkeinoelämän edistäminen rakentamalla ja muutoin hankkimalla sekä edelleen vuokraamalla yritysten käyttöön rakennuksia ja toimitiloja. Yhtiön toimialaan kuuluu myös osallistuminen tuotekehityshankkeisiin, elinkeinoelämän tutkimuksen ja suunnittelun harjoittaminen, koulutuksen ja konsultoinnin järjestäminen sekä osallistuminen muutoinkin elinkeinotoiminnan yleisten edellytysten kehittämiseen kaupungissa. Lisäksi yhtiö voi omistaa ja hallita kiinteistöjä ja arvopapereita sekä käydä niillä kauppaa.

Lausuntopyynnön tietojen mukaan yhtiön taloudellinen tilanne ei ole ollut koko sen toiminnan aikana erityisen vahva johtuen mm. yhtiön luonteesta osana elinkeinopalvelua. Selityksinä yhtiön taloudelliseen tilanteeseen hakija on esittänyt mm. että yhtiön on hankittava lähes kaikki toimitilat yrityksille, koska kunnassa ei ole juurikaan yksityisen sektorin toimijoita eivätkä monet pääosin teolliset yritykset halua sitoa pääomia toimitiloihin. Lisäksi hakijan mukaan yhtiö joutuu usein sovittamaan vuokrien suuruutta aloittavien tai jo toimivien yritysten toimintamahdollisuuksiin, mikä heikentää hakijan tytäryhtiön kannattavuutta. Sen vuoksi hakija on joutunut tukemaan tytäryhtiötään useampaan kertaan lisäpääomasijoituksilla ja avustuksilla. Hakijan mukaan viime vuosina tytäryhtiön talous on parantunut ja pitkäaikainen lainakanta vähentynyt.

Hakija on tehnyt useina vuosina lisäsijoituksia tytäryhteisön pääomaan yhteensä noin 4,3 miljoonaa euroa, jotka on merkitty yhtiön taseeseen pääasiallisesti sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon. Lisäksi hakija on tuke-

nut tytäryhtiötään 1,2 miljoonan euron avustuksella, jolla yhtiö kattoi poistoja ja rahoituskuluja. Hakemuksen tietojen mukaan tytäryhtiö käytti kaupungin pääomasijoitukset käyttömajaisuusinvestointeihin ja lainojen lyhennyksiin. Hakija on ostanut yhtiöltä myös kaksi kiinteistöä, joiden myyntituotolla yhtiö lyhensi lainoja. Saatujen lisäselvitysten mukaan yhtiön oma pääoma on useiden tappiollisten vuosien seurauksena 2011 tilinpäätöksessä 500 euroa negatiivinen.

Hakija on tehnyt vuoden 2008 tilinpäätöksessä tytäryhtiön osakkeista ja osuuksista noin 2,6 miljoonan euron arvonalennuksen. Vuoden 2011 tilinpäätöksessä kyseisen tytäryhtiön osakkeiden tasearvoksi on hakijan taseeseen merkitty noin 2,3 miljoonaa euroa.

2 Perustelut

Kirjanpitolain mukaan taseen vastaavien erät jaetaan pysyviin ja vaihtuviin vastaaviin käyttötarkoituksensa perusteella. Pysyviä vastaavia ovat erät, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. (KPL 4:3 §)

Kirjanpitolautakunnan kuntajaosto on täydentänyt pysyvien vastaavien sisältöä kuntien ja kuntayhtymien taseen laadinnasta antamassaan yleisohjeessa (2010) siten, että kunnan pysyviä vastaavia ovat tulon tuottamisen tarkoituksesta riippumatta aineettomat ja aineelliset hyödykkeet, jotka vaikuttavat jatkuvasti tuotannontekijöinä useana tilikautena sekä toimialasijoittamisen osakkeet ja osuudet ja muut sijoitukset. Edelleen siinä määritellään, että toimialasijoituksia ovat oman tai vieraan pääoman ehtoiset sijoitukset yhteisöihin, jotka hoitavat kunnan tehtäviä tai joiden tarkoituksena on tukea kunnan tehtäviin liittyviä päämääriä kuten palvelutuotannon järjestämistä, elinkeinorakenteen muutosta tai työllisyyden turvaamista kunnan tai seutukunnan alueella.

Pysyviin vastaaviin kuuluva aineellinen ja aineeton poistonalainen omaisuus aktivoidaan hankintamenon määräisenä (KPL 4:5 §). Poistonalaisen aineellisen ja aineettoman omaisuuden hankintameno kirjataan vaikutusaikanaan suunnitelman mukaan poistoina kuluksi (KPL 5:5 ja 5a §). Jos pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen tai sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo on pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi, erotus on kirjattava arvonalennuksena kuluksi (KPL 5:13 §). Aiheettomaksi osoittautunut arvonalennus on kirjattava kulukirjauksen oikaisuksi. (KPL 5:16 §)

Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston yleisohjeiden tuloslaskelman (2011) sekä taseen (2010) laatimisesta mukaan arvonalentumiseksi merkitään kunnan tai kuntayhtymän tilinpäätöksessä pysyvien vastaavien osakkeiden ja osuuksien arvonalennukset.

Poistoja koskevassa yleisohjeessa (2011) on osoituksena arvonalentumisen esimerkkeinä mainittu seuraavat seikat:

- Omaisuuserä on vahingoittunut
- Hyödykkeen käyttömäärässä tai -tavassa palvelutuotannossa on tapahtumassa muutoksia lähitulevaisuudessa
- Omaisuuserän tulonodotukset tai palvelutoimintaan liittyvät odotukset ovat tai tulevat olemaan odotettua huonommat
- Kauden aikana on tapahtunut tai lähitulevaisuudessa on tapahtumassa merkittäviä haitallisia muutoksia teknologia- tai markkinaympäristössä (liikelaitos) tai kunnan toimintaympäristössä.

Esitetty luettelo ei ole tyhjentävä, mutta se tuo esiin seikkoja, jotka on suositeltavaa ottaa huomioon arvonalentumis- tai lisäpoiston kirjaustarvetta arvioidessa.

Kirjanpidon yleisiin tilinpäätösperiaatteisiin kuuluu varovaisuuden periaate: tilinpäätöstä ja toimintakertomusta laadittaessa on noudatettava tilikauden tu-

loksesta riippumatonta varovaisuutta (KPL 3:3.1 § 3 k). Edellä tarkoitettu varovaisuus muun muassa edellyttää, että tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa otetaan huomioon kaikki poistot ja arvonalennukset vastaavista (KPL 3:3.2 § 2 k). Varovaisuuden periaatteesta saadaan poiketa vain erityisestä syystä, jollei poikkeaminen perustu lakiin tai sen nojalla annettuun muuhun säännökseen tai määräykseen. Liitetietoihin on sisällytettävä selostus poikkeamisen perusteista sekä laskelma poikkeamisen vaikutuksesta tilikauden tulokseen ja taloudelliseen asemaan. (KPL 3:3.3 §)

Kuntajaosto on antanut lausunnon 56/2002 kiinteistöosaakeyhtiöiden osakkeiden ja asunto-osuuskunnan osuuden arvostuksesta. Lausunnon mukaan pysyvien vastaavien osakkeen tai -osuuden arvoa on alennettava, mikäli sillä hallittavien rakennusten, koneiden ja kaluston, rahoitusomaisuuden ja liiketoiminnan tai palvelutuotannon arvo on olennaisesti alentunut. Arvonalennus merkitään omana eränään tuloslaskelmassa kuluksi poistojen ryhmässä. Omaisuuden tasearvon alentamista ja vastaavan alennuksen tekemistä peruspääomaan suoraan taseen sisällä ei pidetä hyvän kirjanpitotavan mukaisena.

3 Kannanotto

Arvioitaessa, vastaako aktivoitujen pääomasijoitusten eli tässä tapauksessa tytäryhtiön osakepääomaan ja muihin sen oman pääoman eriin tehtyjen sijoitusten arvo kirjanpidossa niiden käypää arvoa, voidaan käyvän arvon perusteena käyttää tytäryhtiön tuottoarvoa, todennäköistä luovutusarvoa tai tytäryhtiön tuottamien palvelujen käyttöarvoa kunnan toiminnassa. Käyvän arvon perusteena voidaan käyttää myös jotain muuta luotettavaa arviointiperustetta.

Tuottoarvo saadaan diskonttaamalla tytäryhtiön arvioidut nettotuotot määrätyn pituiselta laskentakaudelta (esimerkiksi 5 - 10 vuodelta) arvonnäytysajankohtaan valitulla laskentakorkokannalla.

Todennäköisellä luovutusarvolla tarkoitetaan kunnan osuutta tytäryhtiön nettovarallisuuden arvosta, joka lasketaan varojen, velkojen ja pakollisten varustusten erotuksena arvostettuna markkinahintaan tai luotettavan asiantuntija-arvion perusteella.

Palvelujen käyttöarvolla tarkoitetaan tytäryhtiön palvelutuotannon arvioitua käyttöarvoa esimerkiksi siihen verraten, mitä palvelutuotannon järjestäminen muulla tavoin kunnalle maksaisi.

Jos hakija omistaisi tytäryhtiöstä vain osan, vertailuarvona käytettäisiin hakijan omistusosuutta vastaavaa osuutta mainituista käyvistä arvoista.

Jos pääomasijoituksen tasearvo on alempi kuin yksikin mainituista käyvistä arvoista, voidaan tasearvon katsoa täyttävän hyvän kirjanpitotavan aktivointiedellytykset. Jos tasearvo ylittää edellä mainitulla tavalla määritellyn käyvän arvon, arvonalennus on kirjattava varovaisuuden periaate huomioon ottaen.

Kuntajaosto antaa viranomaisten, kuntien järjestön tai kuntalain mukaisten kirjanpitovelvollisten hakemuksesta ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain ja kuntalain kirjanpitoa koskevien säännösten soveltamisesta (KuntaL 67 §, KPL 8:2.1 §). Näin ollen kysymykseen siitä, onko hakijan pääomasijoitusten tekeminen tytäryhtiönsä ollut perusteltua, ei ole mahdollista ottaa kantaa toimivaltaan kuulumattomana.

4 Kuntajaoston lausunto

Arvioitaessa kunnan toimialasijoittamiseen kuuluvien tytäryhteisöosakkeiden tai -osuuksien tasearvoa ja mahdollista arvonalennuksen tarvetta voidaan pääomasijoituksen käyvän arvon perusteena käyttää tytäryhteisön nettotuotosten tuottoarvoa, nettovarallisuusosuuden todennäköistä luovutusarvoa tai tytäryhteisön tuottamien palvelujen käyttöarvoa kunnan palvelutuotannossa taikka muuta luotettavaa arviointiperustetta. Jos pääomasijoituksen tasearvo

on alempi kuin yksikin edellä mainituista arvoista, voidaan tasearvon katsoa täyttävän hyvän kirjanpitotavan aktivointiedellytykset. Jos tasearvo ylittää arvostuksen perustana käytetyn käyvän arvon, arvonalennus on kirjattava varovaisuuden periaate huomioon ottaen. Tämä arviointi joudutaan tekemään vuosittain tilinpäätöksen yhteydessä.

Kuntajaosto ei ota kantaa sen toimivaltaan kuulumattomana hakijan kysymykseen, onko hakijan pääomasijoitusten tekeminen tytäryhtiönsä ollut perusteltua.